

SPOŁECZNE I PRZESTRZENNE ASPEKTY MIEJSKOŚCI MAŁYCH MIAST. STUDIUM PRZYPADKU WYBRANYCH JEDNOSTEK OSADNICZYCH WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO.

Praca prezentuje szerokie studia nad zagadnieniem miejskości małych miast. Istotą problemu badawczego jest odpowiedź na pytanie na czym polega miejskość małych miast i jak jest odzwierciedlona w ich krajobrazie.

W kontekście przeprowadzonych studiów literatury, autorka przyjęła następujące założenia:

1. Miejskość tworzą dwie grupy komponentów: materialne i społeczne.
2. Materialne komponenty miejskości to: zabudowa, wyposażenie instytucjonalne i kompozycja urbanistyczna.
3. Społeczne komponenty miejskości to: poczucie życia w mieście wśród mieszkańców oraz ich zachowania przestrzenne.
4. Komponenty materialne i społeczne są we wzajemnych relacjach, które wspólnie tworzą krajobraz miasta.

Przyjęte założenia badawcze pozwoliły sformułować tezę, że w krajobrazie małych miast materialne komponenty miejskości występują wyspowo, co wpływa bezpośrednio na komponenty społeczne i odzwierciedla się w zachowaniach przestrzennych mieszkańców oraz ich poczuciu życia w mieście.

W celu weryfikacji tezy zastosowano następujące grupy metod: analizę struktury przestrzenno-funkcjonalnej, analizę krajobrazową oraz badania społeczne (wywiad, obserwacja). Badania przeprowadzono na terenie województwa łódzkiego w czterech jednostkach osadniczych: Łęczyca, Tuszyń, Drzewica i Ujazdu, które celowo dobrano za pomocą procedur statystycznych jako studia przypadku reprezentujące zróżnicowanie zbiorowości małych miast. Na podstawie przeprowadzonych badań struktury przestrzennej i społecznej wybranych jednostek osadniczych sformułowano wnioski dotyczące materialnych i społecznych elementów miejskości małych miast.

Wykazano, że w przestrzeni badanych małych miast występują zarówno tereny typowo miejskie jak i niemiejskie. Tereny o dominacji cech miejskich nie tworzą jednak zwartych i jednorodnych struktur obejmujących dany fragment

miasta, lecz koncentrują się w niewielkich powierzchniowo enklawach, tworząc wyspy miejskości. W związku z tym przyjęta teza została potwierdzona. Ważną konkluzją w kontekście doboru studiów przypadku jest to, że wyspy miejskości zostały wyznaczone zarówno w jednostkach będących miastami, tj. Łęczycy, Tuszynie i Drzewicy jak i w Ujeździe, który utracił prawa miejskie w II połowie XIX i we współczesnym podziale administracyjnym jest wsią. W związku z powyższym można wnioskować, że obecność enklaw miejskości ma swoje uwarunkowania historyczne i powiązane jest przede wszystkim z miejską genezą jednostki osadniczej. Ważnym wnioskiem sformułowanym na podstawie przeprowadzonych badań jest to, że wszystkie wyznaczone enklawy miejskości napędzają funkcjonowanie całej jednostki osadniczej, oraz stanowią najważniejszy fragment w jej przestrzeni, ponieważ obejmują obszary o największej koncentracji instytucji oraz pozostałych usług. Tym samym kształtują poczucie życia w mieście wśród mieszkańców. Wykonana następnie analiza krajobrazu wybranych przestrzeni publicznych w obrębie wyznaczonych wysp miejskości wykazała, że ich cechą charakterystyczną jest chaos przestrzenny. Ważnym problemem jest także brak oferty instytucjonalnej dla mieszkańców w zakresie organizacji czasu wolnego co potwierdziły również przeprowadzone badania społeczne.

Przeprowadzone badania struktury przestrzennej i krajobrazu małych miast w aspekcie delimitacji komponentów miejskości, wskazały również konieczność rozgraniczenia pojęcia „przestrzeń miasta” i „przestrzeń miejska” a także „krajobraz miasta” i „krajobraz miejski”. Przeprowadzone badania potwierdzają pogląd, że pojęcia te nie powinny być używane zamiennie. O tym czy przestrzeń można nazwać „miejską” świadczy nie tyle lokalizacja w jednostce administracyjnej o odpowiednim statusie prawnym lecz wyposażenie w materialne i społeczne komponenty miejskości czytelne w krajobrazie.